

tation for forfatterens antagelser om samfundsudviklingen. Ligeså kan man acceptere de mange anonyme kildeangivelser som et udtryk for omfattende research på et område, som slet ikke er afdækket på trods af, at forfatteren ikke er den første i feltet.

Rikke Kierulff-Jørgensen

MEHMED MOZAFFARI: *Fatwa. Violence and Discourtesy*. Århus, Universitetsforlaget 1998. – 213 s., ill.; 150 kr.

I sin nye bog argumenterer Mehmed Mozaffari (Aarhus universitet) langt mere overbevisende end i en tidligere avisartikel (jf. HT 96, s. 405-13) for, at ayatollah Khomeinis såkaldte *fatwā* mod Salman Rushdie februar 1989 slet ikke var nogen *fatwā*, men et dekret, en dødsdom. Videre, at den savnede ethvert lovligt grundlag, og at dens uformelle form gjorde den helt usædvanlig. Som tidligere påpeget lå dens pointe i, at Salman Rushdie selv havde nedkaldt bandstrålen mod sig, hvortil forfatteren nu følger dens hadske tone mod omverdenen og specielt England, USA og Israel ('den amerikanske/israelske satan').

Satire forekommer ikke så sjældent i islamisk litteratur – specielt vendt mod skinhellighed – men Rushdies karikatur af Mekka – *jahiliyyah*, uvidenhedens og formørkelsens tid – og profetfamilien var særligt bidende, selvom de mange lag og symboliken i 'de sataniske vers' (sure 53) handler om noget ganske andet. Og selvom Khomeinis dekret var formelt ulovligt, løser det ikke spørgsmålet om dettes reelle gyldighed, da det bygger på en sen og falsk tradition; den juridiske side af sagen lades uberørt, skønt Mozaffari burde have kunnet besvare det.

Bogens hovedtese går ud på, at dommen ikke som hidtil antaget havde religiøs karakter; den havde fremfor alt en social baggrund, iklædt religiøse gevandter, i bazar-befolkningens – *petit bourgeoises* – opposition og terror mod de herskende regimer siden sidste århundrede og især shahstyret. Som en homogen social gruppe i Iran – den eneste – blev den indtil 1979 og den islamiske revolution normalt undertrykt og måtte derfor reagere med terror og mord i samarbejde med det iranske '*ulama*'-korps. Forf. viser endelig også, at Khomeinis forbud mod *taqiyyah*, ordret at undgå unødvendig fare, har væsentlig betydning; i yderligtgående shi'itiske kredse tillod det forstillelse og ret til at benægte sin inderste overbevisning.

Dette forbud får en særlig og farlig betydning, fordi det omfatter ikke blot de moderat-shi'itiske grupper og sunnaen, men også terror i omverdenen, *dār al-harb*, krigens hus. Rushdiesagen opfattes som en konspiration, iscenesat af England, USA og Israel med Salman Rushdie som talsmand. Vold og terror bliver med vor tids teknologi særlig farlig, og alt tyder på, at aggressionen vil blive fortsat, blive intensiveret og blive fjernstyret; også selvom Mozaffari afslutningsvis (s.194) affyrer følgende salut: »det er virkelig ikke Islām, der udfordrer (*challenges*) Vesten, men tværtimod idéen om modernitet (ikke modernisering), der udfordrer Islām«.

E. Ladewig Petersen